Vintl, Tirol.

Št. 21 V Trstu, v saboto 21. aprila 1883. Tečaj VIII.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako **sredo** in **saboto** o poludne. Cena za vse leto je **6** gld., za polu leta **3** gld., za četrt leta **1** gld. **50** kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravništvu in v trafikah v **Trstu** po **5** kr., v **Gorici** in v **Ajdovščini** po **6** kr. — *Naročnine*, reklamacije in inserate prejema **Opravništvo »via Zonta 5«.**

Vsi *dopisi* se pošiljajo **Uredništvu »via Torrente«** Nuova tipografija; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — *Inserati* (razne vrste naznanila in poslanice) se zaračunijo po pogodbi — prav ceno; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Nova postava, s katero se spremené nekatere določbe šolske postave od 14. maja 1869.

Po proračunskej debati v državnem zboru, katera je dala našim velikonemcem povod, da so bili nže gotovi razdvoja mej parlamentarno večino in vsled tega tudi pada sedanjega ministerstva, mislile se je uže, da so ti gospodje zgubili ono srčno svojo nado; a to se ni zgodilo, ampak takozvana šolska novela jim je dala nov povod, da napnejo vse svoje sile proti sedanjej vladi, ter ako le mogoče, razdvojijo sedanjo državnozborsko večino. Tu in tam se jim je tudi posrečilo, ker bo morda vendar par desničarjev glasovalo proti tej spremembi šolske postave, in ker so se tudi Coroninijevci brez vsake potrebe postavili v vrsto bojnikov proti takozvanej šolskej noveli. Da pa naši velikonemci še bolj podprejo svoj bojni načrt, naročili so si na stotine prošenj iz raznih mest in trgov, zahtevajočih, da gledé šolstva ostane vse pri starem in mej temi prosečimi skupinami nahajamo tudi tržaško mestno starešinstvo.

Stvar je prav fletna: Tržaški vrhovni rabi »Mojzes« vidi v novej šolskej noveli neko nevarnost za svojo vrhovno oblast pri vseh tržaških šolah; posebno ona namera nove postave mu ne dopada, po katerej bo mogel postati vodja ljudske šole le tak učitelj, ki je dokazal svojo učno sposobnost v veronauku tistega veroizpovedanja, kateremu pripada večina dotično šolo obiskujočih otrok. Naravno je, da bi po obveljavi te postave židje ne mogli več biti vodje šol, kakor so dosedaj v mnogih krajih, sosebno pa v Trstu, ki v šolskih zadevah zdihuje v sponah vrhovnega rabija »Mojzesa«.

Da so v Trstu čudne šolske razmere, to je obče znano, in notranji verski čut prebivalstva je razžaljen uže s tem, da je na čelu tržaškega šolstva žid, akoprem je Trst eminentno katoliško mesto; še bolj razžaljiva pa je bila nedelikatnost vsemogočneža »Mojzesa«, ko je začel na vse kriplje delati na to, da se iz tržaških šol odpravi vsako znamenje, ki spominja na katoliško cerkev in da se iz šole odpravi tudi starodavna molitev. Njemu gotovo ni pristovalo, da s tako eneržijo postopa proti starej, na vsak način lepej šegi, in da žali verski čut katoličanov. A kaj hočemo: v zadnjem dvajsetletju so židje prevzeli sploh vodstvo v državi, oni so nas učili liberalizma po svoje in stvar tako pretirali, da bi bilo moralo priti do silne reakcije, da ni sedanja vlada z blagodejno roko posegla vmes ter začela pametno omejevati židovsko gospodarstvo ne le na gospodarskem, temuč celo na duševnem polju. No naši mestni očetje nočejo zgubiti dobrega imena, da so liberalci »comme il faut« in poslali so tudi oni po vrhovnem rabiju izdelano molbo na Dunaj, naj se nikar ne vzame oblast židom in naj se nikar ne ozira na silne in v potrebi vtemeljne prošnje kmetov. Ni jim sicer zato, da kmetje in rokodelci postanejo preomikani, kajti plutokracija tega ne želi, temveč ugodna jej je nevednost ljustva, njim gre le za gospodstvo in za politične svrhe njih osobnim koristim prikladne. No, in kedo je izročil na Dunaji to peticijo, ki se obrača proti onim načelom, katera zagovarja in mora zagovarjati oni »čestiti« gospod, ki je sedanjega poslanca za V. okoličanski okraj tako gorko priporočal z lece?

Gospoda Burgstallerja je zadela neizmerna čast, da v državnem zboru izroči Mojzesov »opus« (delo); naravno bode torej gosp. Burgstaller tudi glasoval proti novej šolskej noveli, kar pa ne ugaja velikej večini njegovih tržaških volilcev, ki so vendar c. k. uradniki in taki ljudje, ki žele, da se neopravičeni upliv židov na ljudsko šolo omeji in ki sploh želé, da bi njih poslanec podpiral sedanjo vlado, od katere ima Trst vendar pričakovati več, nego od kake vlade velikonemcev. Dobro znamo, da ima poslanec svojo prosto voljo glede glasovanja; a ta prosta volja je diskrecijonarna, kar je uvidel na priliko poslanec Gudenus, ki je te dni odložil svoj mandat, ker se ni več ujemal z menenjem svojih volilcev in prav zato je želeti, da se naš v ostalem prav simpatičen poslanec Burgstaller nekoliko več ozira na menenje svojih volilcev, kateri na nikak način niso pristaši »Mojzesovi«. Ker pa vemo, da parlamentarnim novincem lehko kaj izpodleti, nočemo g. Burgstallerju njegovega sedanjega postopanja vštevati v prevelik greh, ampak hoteli smo le na rahlo zopet posvariti njega samega in njega zagovornike. — Nočemo mu tega tudi zato šteti v poseben greh, ker bo šolska novela pri vsem tem sprejeta, ako tudi Coroninijev klub glasuje proti njej, kar je dalo celó gorišekemu slovenskemu listu povod, da je izrazil svoje začudenje glede na postopanje grofa Coronini-ja. — Ker torej šolska novela postane veljavna, zato je važno, da svojim čitateljem povemo, v čem obstaje ta sprememba šolske postave in katere koristi ima ona v sebi. Uže leta 1880 je poslanec Lienbacher stavil predlog v državnem zboru, naj se zniža šolska doba za otroke od 8 na 6 let, to je, da vsak otrok mora obiskovati ljudsko šolo začenši z 6. letom in do 12. leta, po dovršenem 6. letu pa sme zapustiti ljudsko šolo s pogojem, da zna čitati pisati, in računiti.

Še v tistem letu je v ta namen izvoljeni odsek predložil državnemu zboru spremembo šolske postave v zmislu Lienbacherjevega predloga in ta sprememba je bila sprejeta v državnem zboru v seji dne 25. februvarja 1881. — Ta sprememba ali novela k šolskej postavi od 14. maja 1869 je šla potem v gosposko zbornico, katera pa jo je mnogo predrugačila in spremembe šolske postave zdatno raztegnola; potem je zopet državni zbor tako prenarejeno postavo 24. maja 1831 še nekoliko popravil in prišla je zopet drugi pot v gosposko zbornico, katera je sklenola, da ostane pri tem, kar je uže sklenola. Predno pa se je začel zopet posvetovati dotični odsek državnega zbora v tej zadevi, predložila je vlada sama gosposkej zbornici dné 24. januvarja 1882. novelo k državnej šolskej postavi in gosposka zbornica sprejela je to novelo z nekaterimi spremembami dne 20. februvarja t. l. ter je priporočila drž. zboru, da novelo sprejme brez vsake spremembe. To je na kratko zgodovina šolske novele, ki dela zdaj toliko hrupa. Spremembe šolske postave po omenjenej noveli se nanašajo na učni načrt, katerega le neznatno spreminjajo in nekoliko zmanjšajo, potem na področje, ker se bolj ozirajo na pravice posameznih dežel in torej odmerijo deželnim zborom veče pravice v šolskih zadevah. Važna sprememba je tudi ta, da bo na deželi dopuščen tudi takozvani poludnevni poduk; s to napravo hoče se olajšati kmečkim otrokom obiskovanje šole. Dosedaj so okrajne šolske oblasti določevale, katere knjige se imajo rabiti v ljudskih šolah, odslej bodo to določevale deželne šolske oblastnije, kar je pravilnejše glede na enakost učnih pripomočkov in pa gledé na to, da se pri deželnih oblastnijah nahajajo navadno boljši strokovnjaki. — Za poludnevne šole je odmerjeno število 100 otrok na enega učitelja, ker 50 otrok lehko obiskuje šolo predpoludne, 50 pa popoludné. Novela nekoliko predrugači učni načrt meščanskih šol in sicer jim daje novela bolj praktično osnovo ter bolj jasno kaže, da te šole niso nič druzega nego 3 letno nadaljevanje navadne ljudske šole v namen, da preskrbi bodočim kmetom in rokodelcem najpotrebnejših praktičnih ved in da služi tudi kakor pripravnica za take strokovnjaške šole, za katere ni potreba pripravljati se v srednjih šolah. Največo važnost pa polagajo postavodavni činitelji na spremembo glede šolske dobe. §. 21. šolske postave je zahteval, da mora vsak

Podlistek.

Rudin.

(Spisal J. Turgenjev, preložil M. Málovrh.)

III.

(Dalje.)

»Sebičnost, tako je svoj govor završil, to je samomorstvo. Sebičen človek pogine kakor osamljeno brepiodno drevo; samoljubje, ta materijalni napor k završnosti je začetnik vsake veličine ...«

»Ali imate svinčnik?« obrne se Pigasov k Basistovu.

»Čemu ga trebate?«

»Zapisal bi si poslednjo frazo gospoda Rudina; inače bi nekaj lepega pozabil! Ali i vi pritegnete, da je takšna fraza slična ščitu v boju.«

»Afrikan Semenič zapamtite si, da so na svetu stvari, katerim se smijati je prava grehota«, odgovori žarom Basistov, ter se obrne od Pigasova.

Mej tem pride Rudin k Nataliji. Ona vstane; na lici se jej je videla razburjenost.

Tudi Volincev, sedeč kraj nje, vstane.

»Jaz vidim fortepiano,« povzame Rudin nežno in ljubeznjivo, kakor potujoči princ; »ali vi na njem igrate?«

»Da, jaz tudi igram,« odgovori Natalija, »ali ne osobito. Konstantin Dijomedič igra mnogo bolje od mene.«

Pandalevskij pomoli svoje lice in pokaže zobe:

»Zaman govorite, Natalija Aleksejevna, vi ne igrate ni malo slabše od mene.«

»Znate li vi Šubertovega »Erlkönига?« vpraša Rudin.

»Zna! zna!« vsklikne Darja Mihajlevna. »Dajte, sedite Konstantin ... Ali tudi vi radi glasbo slušate, Dimitrij Nikolič?«

Rudin nakloni lehko glavo in si z roko lase poravna, kakor da se pripravlja na slušanje ... Pandalevskij začne svirati.

Natalija je stala poleg fortepiana nasproti Rudinu. Prvi glasi so vzbudili na njegovem liči prelep izraz. Očesi mu tamno modri so se zdaj v to, zdaj v ono stvar uprli; najčešče v Natalijo. — — Pandalevskij poneha.

Rudin ničesar ne reče, nego gre k odprtemu oknu. Dišeča megla je plavala nad cvetočim vrtom; dremljajoče cvetje bližnjih cvetic je sladko duhtelo. Zvezde so tiho trepetale. Poletna noč se je sama nežila in nežila tudi druge.

Rudin pogleda v tamni vrt — in se obrne.

»Ta glasba in ta noč,« povzame on besedo, »spominjate me dobe dijaštva v Germaniji, naših shodov, naših serenad ...«

»Vi ste bili v Germaniji?« vpraša Darja Mihajlovna.

»Leto dni sem sprovel v Heidelbergu in po priliki isto toliko v Berolinu.«

»I ste dijaško odelo nosili? Govori se, da se tamkaj dijaci na poseben način oblačijo.«

»V Heidelbergu sem nosil velike škornje, surko in lase čez ramena ... V Berolinu se dijaci oblačé kakor drugi svet.«

»Povejte nam karkoli iz dobe svojega dijaštva,« izpregovori Aleksandra Pavlovna.

Rudin je jel pripovedovati. Pripovedoval ni baš najlepše. Opisi njegovi niso imeli dovolj slik. Niti ni umel drugih na smeh navesti. No Rudin je prešel skoro od pripovedovanja na razmatranje prosvete in nauke, o vseučiliščih v obče in o ondotnem življenji dijakov. S krepkimi in smelimi potezami naslikal je ogromno sliko. Vsi so ga z veliko pozornostjo poslušali. Govoril je mojsterski, zamamljivo, nekoliko nejasno ... no sama ta nejasnost je povzdignola še njegovih besedij zanimivost.

Gomila mislij je smetala Rudinu točnost izrazov. Slika se je zamenjavala z sliko; prispodobe zdaj neobično smele, zdaj zopet divno naravne in verne so se vrstile druga za drugo. Ne svestno izkustvo veščega govornika — navdušenje je bilo duša njegove improvizacije. On se ni mučil z besedami; one so mu same iz svobodne volje hodile na jezik, in kakor je vsaka besedica izvirala iz srca, tako je slušatelje razpalila žarom svetega osvedočenja. Rudin je malo ne vladal z neko tajnostjo — znal je glasbo krasnoslovja. On je umel, prebirajoč strune src, probuditi žalostno i drhtečo glasbo v njihovej globočini. Nekateri slušalcev niti znal ni, o čem se govori; no prsa so se mu vzdigovala ko razburjeno morje; nekakšni tajni zastori so izginoli pred njegovimi očmi in nekakšna sijajna luč je gorela pred njim ...

Vse misli Rudinove so se sukale okolo bodočnosti: to jim je dajalo tako rekoč nekakšno mlado lice. Stoječ kraj okna, negledajoč v nikogar, govoril je on, in navdan vseobčim sočutjem in pozornostjo, bližinam mladih žen, krasoto noči, povzdignol se je do krasnoslovja, do poezije ... Sam njegov glas je bil očarljiv; rekel bi, da je na njegova usta govorilo nekaj višjega, nekaj njemu samemu nepoznanega. Rudin je govoril o tem, kar človeškemu življenju večno značenje daje.

»Spominjam se,« tako je završil, »neke skandinavske legende: Car sedi sredi svojih junakov v tamnej velikej sobani okolo ognja. Dogodba vrši se v noči, po zimi. Kar naglo prileti majhna ptičica pri odprtih vratih, a pri druzih zopet odleti. Car reče, da je ta ptičica podobna človeku v svetu: iz tmine je doletela, v tmino se je zopet povrnola, in samo malo časa se je mudila v svitlobi. »Care, odgovori mu jeden junakov; ptičica neče niti v tmini poginoti, nego najde svoje gnezdo«. Uprav tako je naše življenje, kratko in minljivo, ali vse, kar je vzvišeno i res veliko, vse to ostane. Svest, da je človek orodje teh višjih sil, mora mu nadomestiti vse druge radosti tega sveta, v samej smrti najde on svoje življenje, svoje gnezdo ...«

Rudin utihne, a oči njegove so imele izraz bedne žalosti.

otrok obiskavali ljudsko šolo od 6. do 14. leta. — Ta § bo odslej spremenjen tako, da se bodo dovoljevale na prošnjo občinskih zastopov posameznim občinam in tudi posameznim starišem olajšave gledé obiskovanja ljudske šole takih otrok, ki so uže 6 let obiskovali ljudsko šolo, da po dovršenej 6 letnej dobi obiskujejo šolo le v zimskem času, ali le pol dneva, ali pa le nedeljsko šolo. Torej bodo po novej postavi imeli pravico na deželi deželani in tudi tržani in celo niži stanovi v mestu znižati za svoje otroke šolsko dobo od 8 let na 6 let, katera nova določba ima posebno priskočiti kmetijstvu. Področje v tem obziru imajo občine, kar je prav gledé na to, da imajo občinski zastopi najboljši razum za potrebe in koristi občinarjev.

Novela pa se tudi ozira na zboljšanje razmer na učiteljskih pripravnicah, ker stavi manjše zahteve na pripravnike in se ozira bolj na njih praktično izobraženje; prenarejene so v tem obziru nekatere visokoleteče določbe gledé učnih predmetov in izpuščena je tudi *obligatnost* nemškega jezika, ker pripravniki se bodo tudi brez določbe še rajši učili nemščine, ko uvidijo, da jim utegne koristiti.

Novela se ozira tudi na neko veliko potrebo na deželi. Znano je, da na deželi vse hrepeni po učitelju, ki je izobražen tudi v cerkvenej muziki in petju; novela pa v tem obziru zapoveduje, da se morajo pripravniki učiti cerkvene muzike, kar moramo iz praktičnega stališča popolnoma odobravati. Učitelj na deželi bi moral znati orgljati in skrbeti za dobro petje. Mnogo po starem izšolanih učiteljev je v tem obziru omikalno in blaževalno uplivalo na deželi. — Dosedanja postava je terjala, da se le taki učenci sprejmejo v pripravnice, ki napravijo skušnjo iz predmetov, ki se uče na spodnjih gimnazijah in realkah. Odslej pa bo treba skušnjo iz predmetov, ki se učé na meščanskej šoli in bo torej zadostovalo, ako kandidat obiskuje meščansko šolo. Pri sprejemu bodo imeli prednost taki mladeniči, ki so dobro fizično razviti in so tudi uže nekoliko vešči muzike. Pravično je tudi, da bodo kateheti na pripravnicah uživali enake pravice z glavnimi učitelji (Hauptlehrer). Novela tirja nadalje, da oni, ki hočejo podučevati na meščanskej šoli, napravijo preskušnjo in dokažejo triletno delovanje na ljudskej šoli. Izvrstna je naredba, da uže poznane učne moči iz tehničnih predmetov minister lehko oprosti vsake skušnje.

§ 42 novele pravi, da se bodo za nadaljno izobraženje učiteljev v namen, da dosežejo sposobnost za meščanske šole, snovali posebni nadaljevalni kurzi. Ta naredba je bolj praktična, nego poprejšnja, katera je govorila o pedagogičnih seminarijih naslonjenih na univerze.

§ 46 postave od l. 1869 je imel naredbo, da so deželne šolske konference vsaka 3 leta, novela to naredbo predrugačuje in določuje take konference vsakih 6 let in to z ozirom na prišteđenje na troških.

Največ hrupa v židovskih in časnikarskih krogih je pa vzbudila prememba § 48 omenjene postave l. 1869. Novela ta § tako prenareja, da bode odslej mogel postati vodja kake ljudske šole le tak učitelj, ki bode dokazal zmožnost v podučevanji veronauka onega verolzpovedanja, h kateremu pripada večina učencev dotične šole. Stvar je pravična. Kajti v ljudskej šoli je treba ne le na to paziti, da se mladež nauči čitati, pisati in računiti, ampak še več, nego to je vredno, da se dečkom vcepijo v mlada srca večne resnice in prava morala, da se iz njih napravijo vestni in moralni državljani. To pa ni mogoče, ako je na čelu šole mož, ki nema nobenega verskega prepričanja in spada v vrsto onih ljudi, ki na enej strani ljudstvo begajo in mu jemljejo vsako moralno podlago, a na tisto mesto ne vedo postaviti druzega, nego barbarski materijalizem, (češčenje materije, torej neskončno hrepenenje po materijalnem blagu, naj uže pride po pravem, ali krivem potu). Gotovo je bilo razžaljivo, kakor na priliko v Trstu, da židje imajo v rokah ljudsko šolo, katero vendar le obiskuje ogromna večina katoličanov. Prašajte pametne ljudi v Trstu, ako so zadovoljni z dosedanjimi načeli tržaške ljudske šole, in slišali boste le en glas, le eno tožbo o slabej odgoji otrok.

Velikonemci pravijo, da ta določba skruni ustavo, kar pa ni res, ker ustava vendar dopušča ne le narodom, temuč tudi verskim skupščinam svobodo razvitka, kar pa ni mogoče, ako žid pod varstvom postave upliva na notranje prepričanje otrok katoliških roditeljev; v ostalem pa ne more po nobenej postavi človek terjati javne službe, za katero ni dokazal sposobnosti, — da pa učitelj, ki ni onega veroizpoznavanja, kakor večina njegovih učencev, nema sposobnosti, da bi mladino odgojeval v zmislu verskega prepričanja, to se umeje samo ob sebi. Sicer pa velja ta določba enako za katoličane, protestante, kateri so tako največi zagovorniki konfesijonalnih šol, in za žide; ne vidimo torej, zakaj bi prav katoličan moral židom odpreti svoje srce, da on po njemu ruje, kakor mu ljubo. —

Pruska je vendar tudi napredovalna država in tam obiskuje od 4,339,000 za šole godnih otrok, 4,157,000 otrok konfesijonalne šole in le 157,000 otrok hodi v take šole, ki niso osnovane na verskej podlagi. — Kaj porečejo k temu naši velikonemci in čestilci Bismarka? No, in v Avstriji z novo novelo še ni priznano načelo konfesijonalnih šol. — Spremenba § 53 šolske postave je humanitarnega značaja, ona določuje, da morejo tudi taki učitelji, ki niso napravili od šolske oblastnije terjane nove skušnje sposobnosti, še dalje služiti, ker čestokrat so prav izvrstni, praktični učitelji po privatnih razmerah zadržani, da ne morejo opraviti takih izpitov.

Spremenba § 54 šolske postave se nanaša na vedenje učitelja v šoli in zunaj šole. Za vsak pregrešek zunaj šole ni mogoče učitelja dejati v disciplinarno preiskavo in novela določa v tem obziru, da pride učitelj le potem v preiskavo za vedenje zunaj šole, ako to vedenje škodi dostojanstvu učiteljstva ali pa slabo upliva na odgojo sploh. Prav je, da se od učitelja terja pošteno vedenje, a varuje naj se ga tudi pred spletkami. — Spremenba § 59 se nanaša na pravice in dolžnosti dežel, da osnujejo ljudske šole povsod, koder se nahaje v okrožju 1 ure 40 za šolo godnih otrok, in razširja to pravico tudi na posebne ljudske šole, namenjene slaboumnim in zanemarjenim otrokom, katerih skupenje z drugimi učenci je nevarno namenu šole, in takim učencem in učenkam, ki so uže dovršili ljudsko šolo (ustanovljenje nadaljevalnih kurzov). § 62 stavi prašanje gledé troškov za take šole v področje deželnih zborov. § 75 novele določuje, da deželni zbori dalmatinski, gališki, kranjski, bukovinski, istrski in goriški morejo po deželnih postavah spremeniti dotičnim deželam primerno določbe § 21, odstavek 1, 3, 4, 5 in 6, § 22, odstavek 2. §§ 28 in 38 in gališki tudi §§ 17, 18, 19, in da določbe § 48, odstavka 2 nemajo veljave v Galiciji in Dalmaciji. Odsek državnega zbora pa je dodal noveli še posebno resolucijo na vlado, da ona prej ko prej predloži državno postavo, po katerej se imajo določiti le glavna načela ljudske šole, a vse druge določbe gledé ljudske šole odstopiti področju deželnih zborov. Tudi ta resolucija je praktična in se naslanja na zdravo načelo, da so gledé ljudske omike v prvej vrsti poklicane dežele, da vravnajo šolske zadeve po potrebah in razmerah prebivalstva, kajti predobro je znano, da se vsaka dežela po legi, po narodnosti in materijalnih in duševnih razmerah bistveno razločuje od druge in da torej v tem obziru ne more veljati za vse eno in isto kopito. Načelo decentralizacije v takih prašanjih ugaje prav svobodi, naj pa velikonemški hegomoni govore in pišejo, kar jim ljubo.

No in gledé na vse to, ne moremo se zadosti načuditi, ni grofu *Coroniniju*, ni *Burgstallerju*, ni trž. magistratu, ki vsi imajo vedno v ustih autonomijo in enakopravnost narodov, da so se v tem prašanji vrgli na stran velikonemških centralistov.

Znano nam je, da se na Goriškem Furlani in Slovenci enako pritožujejo proti naredbam šolske postave od leta 1869, znano nam je, da je tudi v Trstu večina prebivalstva sita židovskega gospodstva v šoli; a da to ni znano poslancem, temu se jako čudimo in čudil se bode celo »šviga švaga« »Cittadino«, ako ostane pri tem še denes, kar je pisal o šolskej postavi in nje prenaredbi še le pred nekaterimi tedni! To gospoda, je kolaš »brez čebule«, kateri ne utegne dopadati v »banskem« gradu, kder je »čebula« jako priljubljena.

Včeraj pa je novela bila sprejeta v drž. zboru z večino glasov, k ljubu nasprotju nekaterih poslancev južnih dežel in mi z veseljem pozdravljamo novo šolsko novelo, kakor začetek boljše dobe tudi na šolskem polji.

Porotna obravnava zoper Oberdankove tovariše.

Začela se je obravnava v Vidmu 19. t. m. ob 10 uri dopoludne. Po navadnih formalitetah se je prebrala zatožba. Sodnijski načelnik je najprej zaslišal *Giordanija, Ragoso* pa velel iz sobe odvesti. —

Giordani je pritrdil, da je dal prenočišče pri sebi v Butrio dvema tujcema ter da jima je preskrbel vodnika z imenom *Tavagnacco*. — Na rano jutro ju je spremil iz Butrije in omenjeni vodnik ju je peljal na mejo. Kar je storil, to je storil iz gostoljubnosti, in ker je imel usmiljenje z izseljencema. O slavnostih v Trstu mu nič ni bilo znano, ker ne bere nobenega časopisa. Njemu tujca nista bila sumljiva ter ni imel nobenega vzroka sumiti, da imata hudoben namen. Dolženje, da je imel tujca pri sebi skrita, popolnoma je nevtemenljeno; nasprotno je, on ju je javno po trgu vodil, in videl ju je zdravnik, ki hodi v njegovo lekarnico. —

Postem zaslišanji je bil *Ragosa* zopet v dvorano pripeljan. Na načelnikovo vprašanje je odgovoril ta, da sta on in Oberdank hotela v Trstu z agitacijami zoper slavnosti protestirati. V Vidmu se je sešel z Oberdankom in tu zvedel, da je lekarničar Giordani v Butriji dober patrijot, ki jima pojde rad na roko, da bosta mogla skrivno čez avstrijsko mejo. — Vzela sta voz in se peljala v Butrijo. Nedaleč od tega kraja sta poslala voznika *Sabbadinija* dalje z naročilom, naj prosi *Giordanija* za zanesljivega vodnika, ki ju prepelje po postanskej poti čez mejo. — Pred Ronkijem se je ločil od Oberdanka in prišel zvečer sam v Trst. Tu je zvedel, da so Oberdanka zaprli ter naglo Trst zapustil. Posrečilo se mu je, v čolnu v Benetke zbežati, od koder je šel najprej v Rim, potem pa v Firence. V Pratu so ga zaprli. — Ragosa taji z vso odločnostjo, da se je zarotil zoper življenje avstrijskega cesarja.

Enako odločno pa on tudi trdi, da Oberdank ni imel nobene bombe pri sebi, ker imel je ozko obleko in on bi bombe ne bi mogel skriti. Oba sta imela revolverje i nobenega druzega orožja. — Potem je Ragosa začel napadati Avstrijo, policijo in sodnije, a načelnik ga je zavrnol.

Načelnik je potem izjavil, da je Ragosa pri prejšnjih zaslišanjih odločno tajil, da se je z Oberdankom v Ronki peljal. — Ragosa pravi, da je to zarad tega storil, da ne izda Oberdanka, ki je bil v preiskavi.

Načelnik izjavi, da ukaže prečitati izpovedi Ragosine iz njegove preiskave ter ob 12. uri odloži obravnavo za 1 uro.

Ob 1 uri se obravnava zopet prične; najprej se preberó zapisniki iz Ragosine preikave. — Iz teh zapisnikov se vidi, da je Ragosa odločno tajil, da je

---

»Vous etes un poete,« šepeta Darja Mihajlovna.

In vsi so v duši tej besedi pritrdili, vsi razven Pigasova. Nečakajoč konca Rudinovega govora, vzel je on svoj klobuk in pri vhodu srdito Pandalevskemu rekel: »Ne! zdaj grem mej bedake!«

Sluge prinesó večerjo, a k malu potem so se vsi razšli. Darja Mihajlovna povabi Rudina, naj pri njej čez noč ostane. Aleksandra Pavlovna vračaje se z bratom domov, navela je često govor na Rudina in se ni mogla njegovemu neobičnemu umu načuditi. Volincev je priznal to, ali dodal, da Rudin včasih temno govori ... to je: ne povsem umevno, tako je pridodal, hoteč svojo misel razjasniti; njegovo lice se je nagrbančilo, in pogled v kočijin kot uprt, bil mu je žalosten ...

Pandalevskij, pripravljajoč se za počitek, rekel je nenadoma: »vrlo zanimiv človek!« a potem svojega slugo odgnal. Basistov se vso noč niti slekel ni, niti ni spal, nego je vso noč pisal list svojemu prijatelju v Moskvo; a Natalija, akopram se je slekla in v posteljo legla, niti ni za trenotek oči zatisnola. Uprla je glavo v roko, gledala v tmini; kri jej je po žilah vrela, in globoki vzdih se jej je često iz prs izvil.

IV.

Drugo jutro, jedva se je Rudin obleči mogel, evo ti slugo Darije Mihajlovne, katera ga v svoj kabinet na čaj zove. Rudin jo najde samo. Ona ga vrlo ljubeznjivo pozdravi in vpraša, jeli dobro spal, nalije mu sama čaja in ga celó vpraša, ima li dosti sladkorja, ponudi mu cigareto ter zopet nekatere krate ponavlja, da se čudi, kako je to, da se uže prej ni ž njim upoznala. Rudin je sel bil približno daleč od nje; no ona mu ponudi stol koj poleg svojega fotelja in naslonivši se na njegovo stran, jame ga izpraševati o njegovej obitelji in njegovih namerah. Darja Mihajlovna je govorila brezskrbno in poslušala raztreseno, ali Rudin je dobro videl, da mu ona malo ne dvorjani. Zamán ni ga k sebi k čaju pozvala! zamán se ni oblekla v to odelo à la madame Récamier! Darja Mihajlovna poneha skôraj Rudina izpraševati ter mu začne pripovedovati o sebi, o svojej mladosti, o ljudeh, s katerimi je občila. Rudin je pozorno slušal, akoprem — čudno! — naj si je govorila Darja Mihajlovna o katerem koli možu, vedno je ona bila prva, a vse drugo ostajalo daleč za njo.

Ali zato je doznal Rudin natanko, kaj je Darja Mihajlovna zdaj temu dostojanstveniku rekla, zdaj onemu, kakšnim načinom je uplivala na tega pesnika, kakšnim na druzega. Sodeč po njenem pripovedovanji, mora se misliti, da so vsi znameniti možje zadnje dobe samo o tem sanjarili. Kako bi videli Darjo Mihajlovno, kako si pridobili nje dobrovoljstvo. Ona je o njih govorila priprosto brez povzdigovanja kakor o svojih ljudéh, a drugi so jej bili čudaki. Ona je govorila o njih, ali, kakor bogata oprava okolo dragocénega kamenja, tako so se tudi oni, ko bliščeča čaroba skladali okolo jednega glavnega iména — okolo imena Darje Mihajlovne.

A Rudin jej je slušal, pušeč in molčeč, ter samo sem ter tija nje besedam kakšno opazko dodál. On je umél in ljubil govoriti; razgovor voditi bil je njegov največji ponos; ali on je tudi slušati umél. Vsak, kdor se ga ni na prvi hip preplašil, lehko je poverljivo o sebi in o svojih čuvstvih govoril, toli drage volje je sledil on niti tujega pripovedanja.

On je imel mnogo dobrodušja, osobito onega dobrodušja, s katerim se dičijo ljudje, ki sebe za več smatrajo nego druge. V prepiru je redko kdaj dal svojim protivnikom priliko se odlikovati, nego jih je z grozno, povsem pobijajočo dijalektiko davil.

Darja Mihajlovna je govorila ruski. Ona se je hvalisala svojim znanjem ruskega jezika, akoprem se ni mogla oteti francoskim besedam. Navlašč je rabila narodne poslovice, če tudi ne vedno srečno. Uho Rudinovo ni mnogo marilo za čudno šarane besede v ustih Darje Mihajlovne, kdó v obče vé, je-li sploh kdaj to uho kaj uvrediti moglo.

Naposled se utrudi Darja Mihajlovna in naslonivši glavo nazaj, uprè oči v Rudina in umolkne.

»Zdaj stóprav umejem«, povzame lehkim glasom Rudin, »zdaj stóprav umejem, zakaj vi vsako leto na kmete prihajate. Vam je ta odmor potreben; po mestnem razburjenji vas mir, tukaj vladajoči, krepčuje. Jaz sem preverjen, da se vi prirodnih krasot živo radujete«.

Priroda .... da, da .... jaz jo strastno ljubim; no tó veste, Dimitrij Nikolajič, niti na kmetih ni radosti brez ljudij. A tukaj uprav nikogar ni; Pigasov je še jedini človek, ki je razumen«.

»Včerajšnji srditi starček«? vpraša Rudin.

»Da, on. Na kmetih je tudi on dober, vsaj se včasih nasmejemo«.

»On ni glup človek«, reče Rudin, »samo na krivi pot je zašel. Ne vém, ali ste vi, Darja Mihajlovna, mojih mislij ali jaz pravim, da v negaciji, — v popolnej in vseobčej negaciji ni sreče. Zanikajte vse, in gotovo pridete na glas filozofa. Prostodušni ljudje vam ne pritegnejo, da vi nad tem stojite, kar negirate. Ali to je često neresnica. Najprej, kdor išče, najde tudi v jajci dlako, a drugič, ako ozbiljno govorite, tim gorje za vas, vaš um, sposoben le negirati, počasi ugaša. Godeč pustemu samoljubliju, uničujete koren pravej nasladi istine: življenje, bitnost življenja, nestaje pred ničnim ukrepanjem in posledka je ta, da vi druge grdite i na smeh navajate. Negirati in borbo voditi ima samo ta pravico, kdor ljubi«.

»Voila m—r Pigasoff enterrè, Pigasoff kakor da je tu!« vsklikne Darja Mihajlovna. »Ali ste mojster v slikanji ljudij. V ostalem, Pigasov bi vas niti ne umel, kajti on samo svojo osobo ljubi«.

(Dalje prihodnjič.)

bil v Avstriji ter trdil, da mu niso poznani Giordani, Sabbadini in Tavagnacco, da je še le iz časnikov zvedel, da so Oberdanka zaprli.

Nato je bilo zaslišanih 17 prič; najvažnejša priča mej temi je vodnik Tavagnacco. Ta je izjavil, da na tujcih i na vozu nič sumljivega ni opazil; kaj sta govorila, tega ni slišal. V Vršo ju je pripeljal zjutraj ob osmej uri, za trud je dobil pet lir. Nazaj gredočemu pa so se vendar pojavili pomisliki in zato je šel Giordanija prašat, kdo sta tujca.

Potem so bili zaslišani mejni stražniki, ki so tujca videli, ali nič sumljivega niso zapazili pri njih, tudi ne, da bi se sabo kaj nesla.

Izjave drugih prič nemajo nobene zanimivosti.

Obravnava se je končala ob 5¼ popoludne in drugi dan ob 10. uri dopoludne zopet pričela.

Iz Vidma je došel včeraj zvečer telegram, da nij došél noben povabljeni svedok iz Gradca, od svedokov s Primorskega sta prišla samo 2 avstrijska žandarja, Tomasini in Nicolusi, prvi je ujel v svojem času Oberdanka. Zagovorniki zatožence v so zahtevali, da se ti 2 priči ne zaslišite, ker tukaj gre za politično zločinstvo, vsled česar je tudi vlada odrekla avstrijskej vladi izročitev Ragosse. Kraljev pravdnik se je temu protivil. Sodniki so se odstranili v posvetovanje, pa so se k malu vrnoli in naznanili sklep, da se imata zaslišati žandarja; na kar so se čitale izpovedi mnogih nenazočih avstrijskih prič in zaslišala žandarja, ki sta proti Ragosi izpovedia jako obtežljivo.

(Konec prihodnjič.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

V seji državnega zbora 17. t. m. je vlada podala predlogo gledé dodatnega kredita za ministerstvo poljedelstva in za troške za notranje olepšanje poslopja državnega zbora.

Načelnik je potem zavrnol poslanca *Schönererja* zarad nekaterih neparlamentaričnin izrazov v zadnjej seji.

Nato se je nadaljevala generalna debata o šolskej noveli. — *Carneri* je trdil, da je velika večina zoper novelo, da Čehe in Slovence pretenje klerikalcev sili, da se zanjo potezajo. Govornik napada poslanca Hausnerja in finančnega ministra in svari, naj se šola ne izroči cerkvi ter sklene z besedami: Nobeden ne more za novelo glasovati, kateremu v prsih tli le iskra naprednjaškega duhá. — Potem je govoril naučni minister ter pobijal očitanje, da se ljudska šola hoče zopet na slabo podlogo postaviti. Ni resnična trditev, da novela postavlja pravico roditeljev in občin nad šolsko dolžnost, ker se je roditeljem in občinam dala le pravica, da smejo prositi za olajšave, o katerih prošnjah razsojajo šolske oblasti. Učitelj, ki hoče biti šoli vodja, mora tudi za verski nauk sposoben biti. Mohamedan ali jud ne more biti profesor katoliške dogmatike, katoličan ne poročevalec evangeljskega učilišča. Čisto opravičena je določba, da šolski vodja mora biti tiste vere, katere je večina učencev, ker živa resnica je, da je pri vsej izvrstnosti ljudskih šol verska in nravna izomika, kakor tudi sprejemljivost za pobožnost zaostajala (Pohvala). Pred šestemi leti se je dogodilo, da se na 21 ljudskih šolah v Hernalsu verski nauk ni učil. Zelo je toraj želeti, da ljudske šole vodja opravi preskušnjo iz verskega nauka, da more otroke podučevati. Novela je brez dvombe v prid državi, prebivalstvu, rodbini in cerkvi. (Pohvala na desnej).

Dzieduszeki je naglašal, da predloga jemlje ozir na potrebe raznih dežel.

Kowalski je predlogo pobijal iz verskih i narodnostnih razmer v Galiciji.

Giovanelli je rekel, da bodo Tirolci za novelo glasovali, pridržujejo pa si obsežnišo resolucijo v tirolskem deželnem zboru.

Weitlofu je dala novela povod, da je mlatil po duhovščini.

Nazadnje je govoril še *Chelmečki* za novelo in sklenola se je generalna debata z 153 glasovi proti 143.

V seji 18. t. m. je prosila vlada dodatnega kredita za gališko transversalno železnico.

Poljedelski minister je predložil načrt zakona, zastran naredeb neškodljivega odvračanja gorskih hudournikov.

Zakonski načrt zastran zidanja novega poštnega poslopja na Dunaj se sprejme v drugem in tretjem čitanju.

Potem se je nadaljevala debata o šolskej noveli; govorila sta generalna govornika *Suess* proti in *Pfügl* za novelo.

V seji 19. t. m. se je nadaljevala *šolska debata*, govorila sta poročevalca manjšine in večine. Predlog, naj se prestopi na dnevni red, odbil se je z 174 glasovi proti 158.

Herbst je predložil naj se za prestop v specijalno debato po imenih glasuje, kar se je soglasno sprejelo in prestop v specijalno debato sklenol z 174 glasovi proti 164. — Spomina vredno je, da je tudi Schönerer za prestop v specijalno debato glasoval; pri tem glasovanji pa je nastalo sikanje in smeh, vsled tega je Schönerer zakričal: «Za vaše sikanje se brigam toliko, kolikor za napadanje pojudenih časnikov». Načelnik ga je zarad teh besed posvaril. Omeniti nam je še, da sta tudi tržaška državna poslanca *Burgstaller* in *Vucetich* glasovala zoper novelo. Poslanca Wittmanna zarad bolehnosti ni bilo v zbornici. Tudi Coroninijeva stranka je glasovala zoper novelo.

Grof Taaffe je 17. t. m. obiskal znanega politikarja *Fischhofa* v Emmersdorfu pri Celovcu, več ur se ž njim razgovarjal, potem pa zopet odpotoval.

Državno sodišče je zavrglo pritožbo časnikov «Neues Wiener Tagblatt» in «Vorstadtzeitung», ker se jima je vzela pravica prodajati ju v trafikah z razlogom, da izdajatelj kakega časnika ne more zahtevati pravic tretjih osob. Dovoljitev se je namreč dala trafikantom, ne pa izdajateljem časnikov.

Schönererjade na Dunaji presegajo uže vse meje, da niso v sramoto le njemu, temuč vsej levici državnega zbora, ki tacega pajdaša mej sabo trpi. 17. t. m. je bil zopet velikansk skandal; studentje so napravili komers na čast izključenim tovarišem. Sklical ga je Schönererjev pajdaš Pernerstorfer, a policiji se to ni naznanilo. Zbralo se je okoli 500 Schönererjevih pristašev. Policija je o tem zvedela in prišel je policijski komisar *Pittner* ter zahteval, naj se zbrani razidejo; Schönerer pa je komisarju pretil, da ga na ulice vrže, ako ne zapusti krčme. *Pittner* je sicer šel, a vrnol se in pripeljal se sabo dvajset stražnikov, sam ni šel več v krčmo, ampak poklical iz nje *Pernestorferja* ter mu rekel, da bo silo rabil, ako se zbrani mirno ne razido. Ali zbrani niso hoteli krčme zapustiti, in zato so stražniki, ki so bili mej tem pomnoženi, stopili v krčmo, Schönerer pa ni hotel zapustiti krčme ter zahteval od policijskega komisarja, kdo da je. Stražniki so ga toraj prijeli in iz krčme na ulice posadili. Schönerer je mej tem strastno razsajal, ker je bil natrkan. A to še ni bilo zadosti. Peljal je potem okoli 150 studentov v drugo krčmo, in ker je tudi tu policija vmes posegla, začel se je pretep mej njo i studenti, katerih nekoliko so zaprli. Od tod se je umaknol Schönerer z ostalimi studenti v neko kavano.

Na Dunaji je mnogo pekovskih pomočnikov delo odpovedalo. Mojstri se sicer prizadevajo stvar poravnati in mestni župan Uhl jih podpira; vendar se pomočniki nečejo udati i ni dosti upanja, da se pogodé. Vojaško poveljstvo je dalo uže 200 vojakov, ki pečejo kruh in privolilo še druzih 200, da Dunaj ne bode — brez kruha.

Na Tirolskem so razpisane za deželni zbor nove volitve, ki se bodo vršile proti koncu meseca maja.

Preiskava o skandaloznej interpelaciji v ogerskem državnem zboru, da je poslanec *Polonyi* ud tatinske družbe, pokazala je, da interpelacija ni bila vtemeljena, ampak da je bil interpelant *Füzessery* prevarjen, zato je ta javno preklical svojo interpelacijo in šel tudi Polonyia odpuščanja prosit. Ta mu je, prepričan, da Füzessery ni imel hudobnega namena in da je bil le zapeljan, vse odpustil.

V Granici se prav zdaj vršé volitve v hrvatski deželni zbor. Imele bi biti še le meseca maja, a nastal je silen razpor mej Hrvati in Srbi, bolje rečeno: mej katoličani in pravoslavnimi prebivalci. Hrvatska narodna stranka in tudi hrvatska vlada ste se hvalevredno prizadevale, da se ohrani sloga, a podpihovalci so ljudstvo razdražili in vsled tega je bila vlada primorana, z volitvami se požuriti, da zapreči dalje rovanje in podpihovanje. — A poleg tega, da so se volitve poprej izvršile, odloži se zasedanje deželnega zbora. Uzrok temu je, da madjarska vlada neče pritrditi za deželni zbor namenjenim predlogam, češ, da ogerskim državnim interesom niso ugodne. Ban je bil uže dvakrat v Peštu, da to stvar poravna, a obakrat se je vrnol s praznimi rokami. Tako nasprotje mora kaj slabo vplivati na razvitek hrvatskega naroda.

Vnanje dežele.

Parmezanski vojvoda Karol je 17. t. m. v Nici umrl.

Bolgarski knez je 18. t. m. prišel v Carigrad, kder so ga pozdravili Sultanovi poslanci, pozneje pa ga sam Sultan slovesno sprejel. Pride prve dni meseca maja v Darmstadt, potem se bo mudil nekoliko dni na Dunaji, od kodar odpotuje v Moskvo h kronanju ruskega carja.

V Rimu je državni pravdnik vse one, ki so *oberdankovali*, izročil porotnej sodbi.

V Varšavi so se tudi studentje začeli ustavljati in rogoviliti. 18. t. m. se jih je zbralo okoli 200 v vseučilišči ter od rektorja zahtevali neko preiskavo. Rektor pa ni hotel temu ustreči in vojaki so posedli vseučilišče, vsled česar so se studentje razšli.

V Petrburgu se je vršila te dni velika zatožba proti mnogim nihilistom; obsojeni so bili k smrti na vešala: Gračevski, Bogdanovič, Zlatopolski, Buževič, Felaloff in Klinenko; v dosmrtni zapor: Stefanovič in ženska Ivanovskaja, v zapor od 15 do 20 let: ženske Pribilef, Cuškova in Brzejša. Obsojeni so poslušali obsodbo jako mirno in udano, potem pa so se objemali pred vso sodnijo.

V Antverpnu je mej delalci v pristanišču vstala velika razburjenost zarad tega, ker so hoteli postaviti vzdigače za žito. Ko je bil zbran mestni svet, privalila se je velika množica pred zbornico, pretila in okna pobila. Več ljudi je bilo ranjenih i nekoliko razsajačev so zaprli.

Vest, da je vstala *kuga* v Čoaneri na turško-perziškej meji, potrdila se je. Storilo se je vse, kar mogoče, da se ne razširi.

Iz Egipta dohajajo tožbe, da imajo tam Evropci zelo žalostno stanje, vse jih sovraži, posebno Angleže. Noben Evropec ni več varen, ako se napoti le iz mesta Kajire. Pred vstajo so Evropci lehko popotovali po vsej deželi brez bojazni, a sedaj si nobeden več ne upa iz mest.

V Dublinu je porotna sodnija 18. t. m. izrekla, da je *Curley* kriv umora v parku Feniks, vsled česar ga je sodnija k smrti obsodila.

Dopisi.

Iz Bolca 18. aprila.

V nedeljo, okolo 7. zvečer, nam je naznanil veseli grom možnarjev dohod novega c. k. okr. glavarja tolminskega, velečestitega gospoda *Ad. Schaffenhauer-Nejs-a*, koji gospod je nas prvikrat obiskal. Gospod glavar po našem županstvu presrčno pozdravljen, sprejme nekatere deputacije sosednjih občin, šolsko osobje in druge.

Drugo jutro obišče tukajšnjo štirirazredno ljudsko šolo, kder se v vsem natanko prepriča, potem urade in druge odličnjake, i nazadnje sprejme prvetne osobe. Popoludne si ogleda del dovršene skladovne ceste v Trento, potem Čezsočo, mej živim streljanjem možnarjev. G. c. k. glavar se povsod v vsem prepriča, in odgovori na prošnje, da hoče povsod pomoči, kar le mogoče. Tukajšnjemu občinstvu je g. glavar še kot c. k. komisar prav dobro znan, njegova ljubeznjivost in zgovornost sta v velikem spoštovanji. Kdor je imel čast z g. glavarjem govoriti, mora potrditi, da je to istina. Istina je pa tudi, da g. glavar Slovence jako spoštuje, rekel je o priliki: Mej Slovenci je dobro službovati. Slovenec je miren, ponižen, odkritosrčen in skoz in skoz udan preljubej vladajočej hiši Habsburškej in Avstriji. Rekel sem, tako je in nič drugače. Vrnovši se v Tolmin, prepričal se je g. c. k. glavar v marsičem, kar nam je potreba.

Pogozdovanje, razdeljitev pašnikov, sadjarstvo, to so nujna in prevažna prašanja in naloge. V občo in vsestransko korist se moramo teh tem preje, tem bolje poprijeti, zdrava pamet, mošk o in za napredek in ljudsko blagost uneto srce bo di nam kažipot. Res, naloga je nekam težavna, a pri dobrej volji in krepkej podpori vse pojde. Prosimo, preč. g. glavar, Vaše velezdatne podpore. Nadejaje se té, presrčno kličemo: Gromoviti živeli! Več Bolčanov.

Iz Ljubljane dne 19. aprila.

Izvršene so volitve, bela Ljubljana zdaj še prosteje diha, v Slovenije središču se čisti zrak in narodnjak iz dežele ne bo več pobešal glave, ko pride v Ljubljano, ampak veselo bo segal Ljubljančanu v rokò rekoč mu: bela Ljubljana je naša, naša vseh Slovencev! Tudi v I. razredu je bila vdeležitev volilcev močna. Lansko leto, ko je bil prav v I. razredu hud boj, zmagali smo z 127 in 125 glasovi, letos pa je došlo k ljubu pasivnosti nemškutarjev 21 naših volilcev več. To je gotovo znamnje, da je tudi kapital in inteligenca na našej strani in da je Dežmanovcem odklenkalo za vedno. Izvoljeni so bili denes gospodje: *M. Pakič* s 144, *F. Kolman* s 143, *J. Murnik* s 140, *F. Ravnikar* s 140 glasovi. Zdaj šteje naš mestni zbor 26 narodnih mestnih očetov in le še 2 nemškutarja kakor »kampion«, ker 2 (*Luckman* in *Supan*) sta se te dni odpovedala. A jaz bi stavil predlog, naj ta dva ostaneta, dokler živita, Slovencem v spomin na slabe čase in v svaritev, kako ne smejo nikoli več postopati; kadar pa umreta ona dva, naj bi se vsaj Dežmanova slika obesila v rotovškej dvorani, ali pa vsaj grablje v večni svarilen spomin. No Ljubljana je osvetila svoje lice, ves slovenski narod je vesel in ponosen tega in prav je, da se je to baš letos zgodilo, ko cesar zopet obišče našo prijazno deželo. Živeli volilci I. razreda! Včeraj zvečer smo bili kaj veseli, po vsej Ljubljani se je prepevalo, to je vse kaj druzega, nego je bilo testikrat, ko so nemškutarji v kazinu skriti slavili svoje slepe zmage, tu se je, ljudstvo veselelo; tam zagrizeni birokratje. Ali nas je nesreča spametla? Nas je! Prava edinost in previdnost se mej nami vedno bolj utrjeva.

Domače in razne vesti.

Dar »Edinosti«. Gospod Franc Kastelic, trgovec in posestnik, uže znani podpornik narodnih zavodov v Trstu, podaril je polit. društvu »Edinosti« gld. 136.80, za kar se mu presrčno zahvaljuje: Odbor.

P. n. gg. udom bivšega igralnega društva naznanja predsednik, da vsi tisti, ki niso še prišli po denar, vsled sklepa v zadnjem občnem zboru, morejo svoj denar vsak dan od 9 do 12 dopoludne potegnoti pri denarničarju, g. *Sterle-tu* predstojniku oddelka v banki commerciale Triestina, Via Nuova N. 4 I. nadstropje, pa morajo sè seboj prinesti knjižico, in podpisati dotični reverz, kateri se nahaja pri omenjenemu denarničarju.

Imenovanje. Finančni minister je imenoval računskega revidenta, g. Antona Filačič-a računskim svetovalcem pri c. k. finančnem vodstvu v Trstu.

Tržaške novosti. *Za odpovedi stanovanj* bode vsaki dan do 23. t. m. poslovala pri mestnej odredjenej sodniji nalašč v ta namen sestavljene komisija, kateri bode treba najdaljše do 23. t. m. pop. oddati dotične pismene odpovedi, ker na kesneje oddane sodnija ne jemlje obzira.

Ruski knez Kutosow, ki je šel v Cetinje vabiti črnogorskega kneza na kronanje ruskega carja, vrnol se je v Rusijo in je bil na povratku v četrtek v Trstu.

Tržaškega župana, Bazzoni-ja, je 19. t. m. na javnej ulici zasramoval en pijanec, katerega pa je redarska straža precej odvedla v zapor.

Tržaška »Ginnastica« je sopet vstala od smrti in bode imela v torek 24. t. m. veliko slavnost svojega vstajenja v »palestri« stare razpuščene »ginnastiche«. — Eno in isto dete, le drugo ime!

Električno luč vtegnemo k malo imeti v Trstu; te dni je šla naša dotična komisija v Gorico, da si tam ogleda skušnjo z novimi aparati, katere so vpeljali gospodje Ritterji v Stražicah pri Gorici.

Prihodnje porotne sodbe je določilo višje deželno sodišče tako le: Pričnó se v Trstu 28. v Rovinji 29. in v Gorici 30. maja zjutraj ob 9. uri. Za načelnika je bil določen v Trstu načelnik deželne sodnije, dr. Jožef *Defacis*, v Rovinji okrožne sodnije načelnik Fran *Lindermann*, in v Gorici okrožne sodnije načelnik Pavel *Sbisà*; za namestnike deželne sodnije svetovalci dr. Oktavijan *Danelon* in Dominik *Sciolis* v Trstu; dr. Peter *Davanzo* in Kristijan *Colcuc* v Rovinju; Ferdinand *Gironcoli* pl. Steinbrunn in Jožef *Gorjup* v Gorici.

Delalsko podp. društvo priredi v nedeljo 22. aprila 1883 v dvorani gostilne *»Monte verde«* Veselico s predavanjem, petjem, deklamacijo, igro na citrah in plesom. Spored: 1. Vogel: «Cigani» poje zbor. 2. Predavanje: «Delo, obrtnija, delalec, obrtnik», pre-

dava g. V. Dolenc. 3. D. Jenko: »Šta čutiš«, poje zbor. 4. Verdi: Odlomki iz opere »Traviata«, igra na citrah g. A. Prevec. 5. Boris Miran: »Zgubljeni sin«, deklamuje gospodičina Kobalova. 6. A. Leban: »Prevara«, poje mešani zbor. 7. Resch: »Skrivna ljubezen«, igra na citrah g. A. Prevec, in ga spremlja na glasoviru g. S. Bartelj. 8. D. Jenko: »Da te ljubim«, čveterospev. 9. Prosta zabava in ples. Začetek točno ob 6. uri zvečer. Vstopnina: I. prostori 20 sold., II. prostori 10 sold. Čisti dohodek je namenjen domačej pevskej šoli. Radodarnosti niso stavljene meje.

ODBOR.

Javna dražba zidarskih del na morskem bregu v Zadru v znesku gld. 22.783 bo 21. maja v pomorskem uradu v Zadru. Vadij gld. 1139. — Natanjčneji pogoji se lahko zvedo tudi tukaj pri pomorskej vladi. No, okoličanski zidarji, ganite se!

Policijsko. V noči 18. t. m. so tatovi vlomili v vežo hiše št. 2 na borsnem trgu, kder je mala trafika, in vnesli za 100 gld. raznega duhana in 12 gld. denara. — Nekej ubogi dekli je tat vkradel iz omare 1 ljubljansko srečko. — Policija je zaprla 18. t. m. 2 potepina zarad razsajenja in enega, ker je nekomu gospodu vkradel uro vredno 40 gld.

Za lovce. 30 t. m. se v Sežani pri c. k. glavarstvu po dražbi v najem dade ti le lovi: Hruševca, Kazlje, Kobdil, Koboli, Mavhinja, Sela, Stanijel, Tomaj, Vojščica.

Iz Gorice nam pišejo 20. t. m.: 22. t. m. bode imela goriška čitalnica veliko besedo z jako obširnim in krasnim programom. Čisti dohodek je namenjen za otročje vrte v Gorici. Želeti bi bilo, da bi se te veselice udeležili tudi nekateri tržaški Slovani. Goriški »*Corriere*« piše o volitvah v dež. zbor in izraža željo, naj bi Italijani Slovence pri volitvah potisnoli nazaj. To klevse pač ne ve, kaj piše. Število poslancev, katero imajo Slovenci, pač ne morejo zgubiti; a ker je na Goriškem le 1/3 Italijanov in 2/3 Slovencev, bilo bi pač bolj pravično, da bi Slovenci imeli ne pariteto v dež. zboru, ampak veliko večino. »Corriere« udriha tudi po šolskej noveli in navezuje svojim vernim celo medveda, da so na Dunaj nihilisti prišli, (iz goriškega geta, ne?), da bodo lesenjačo v zrak spršili, ako bodo poslanci sprejeli šolsko novelo. Zamudili so najbrže vlak »Corrierijevi« nihilisti, zato pa lesenjača še stoji in naši poslanci nam pišejo, da se prav dobro počutijo. »La pissula e grassa »Corriera« ja imparat il dirit' tal ghet di »Guriza!« Cusi nus ja contat. il sior »Čuk« di Gargar vicin Roma. O ce bielis animis, il Moisé a Triest e la »pissula corriera« a Guriza!« — Slovensko bralno in podporno društvo vrlo napreduje. V nedeljo smo imeli v tem društvu prav lepo zabavo; č. g. dr. Gregorčič je govoril kaj temeljito in prepričevalno za novo goriško posojilnico; naši pevci pa so nas kaj razveseljevali z lepim petjem. Skoraj gotovo blagoslovi to društvo svojo zastavo meseca julija. Zastava bode krasna, na enej strani bode imela podobo sv. Cirila in Metoda, na drugej znamenje dela in obrtnosti.

Za tisti dan pričakujemo tudi vas Tržačane v prav obilnem številu in gotovo vam ne bo žal, da obiščete krasno Gorico. Tudi banko bomo k ljubu velikim oviram v kratkem imeli, saj pa je tudi zadnji čas, da ta zavod, katerega ustanovljamo uže skoraj 12 let, zagleda beli dan. — Projekt Tramway in Gorice v Trst in Vipavo se tukaj v obče dopada, ker vse je prepričano o njega velikej koristi. — Umrl je včeraj g. Ivan Kovačič (Covacig), brat našega slovanskega poslanca, Ignacija Kovačič-a, kateri je pošten rodoljub, mej tem ko je bil ranjki lahon in več let načelnik zloglasne »Ginnastiche«. Mož ni imel še 50 let, in je bil še precej nadarjen, le škoda, da naš renegat, kakor so to večinoma naši goriški Italijančiči.

»**Narodne biblioteke**«, je prišel na svitlo III. zvezek kateri še vedno donaša »Kranjsko Čbelico«. Ponavljamo priporočilo tega jako koristnega podjetja g. Krajca v Novemmestu.

Nove bukve so prišle na svitlo pod imenom: «*Lurški majnik in molitvenik*». Obsegajo «šmarnice» in druge navadne molitve, kot: jutranjo in večerno molitev, sveto mašo, spovedne in molitve, litanije vseh svetnikov in Matere Božje, sveti križev pot. Po pošti poslane stanejo: v polusnju 1 gld., vse v usnju brez zlate obreze 1 gld. 10 kr., s zlato obrezo 1 gld. 30 kr. Bukve se dobivajo po nekaterih ljubljanskih knjigarnah in pri izdajatelju *Franju Marešiču* v *Šentvidu* nad *Ljubljano*.

Tržno poročilo.

Kava. — Trgovina je bila vsled povišanja cen v Ameriki jako živahna in so cene sopet nekoliko poskočile. Prodalo se je 8000 vreč Rio po gld. 40½ do gld. 56.—, 300 vreč Rio lavé po gld. 71 do gld. 89.—, 2000 vreč Santos gld. 35 do gld. 64.—, Java velja gld. 70 do gld. 72; Moka gld. 117 do gld. 124, Ceylon gld. 90 do gld. 135.— Portoricco gld. 95 do gld. 116.

Sladkor — mirna kupčija, cene šibke, a nespremenjene. Cena gld. 30½ do gld. 33.

Olje. — Tendenca jako dobra, cene trdne; jedilno velja gld. 37 do gld. 43.—, namizno gld. 54 do gld. 66, bombažno gld. 35. — Vse drugo brez spremembe,

Borsno poročilo.

Borsa je še vedno mlahova, kurzi papirjev pri vsem tem dobri in oni valut celo viši.

Dunajska borsa
dne 20. aprila.

Enotni drž. dolg v bankovcih	78 gld.	30 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	78 »	90 »
Zlata renta	98 »	— »
5% avst. renta	93 »	15 »
Delnice narodne banke	833 »	— »
Kreditne delnice	312 »	90 »
London 10 lir sterlin	119 »	65 »
Napoleon	9 »	49½ »
C. kr. cekini	5 »	60 »
100 državnih mark	58 »	45 »

Knjigotrštvo

Ferdinand-a Rafaelli-a v Trstu na borsnem trgu št. 12.

Podpisani ima v svojej zalogi na prodaj vsakovrstne knjige **v slovenskem, nemškem, laškem in francoskem jeziku**. lahko se naroči vsak, na izdajo **v snopičih**. kateri **redno izhajajo**. Ker se z vsemi slovenskimi založniki v zvezi, postreže lahko **z vsako slovensko knjigo** slavnemu občinstvu, zunanja naročila bodo **točno** izvršena, katerem se najtopleje priporoča 4—3

Ferdinand Rafaelli.

LA FILIALE
della
BANCA UNION
TRIESTE

s' occupa di tutte le operazioni di Banca e di Cambio valute.

a) *Accetta versamenti in conto corrente:*
Abbuonando l'interesse annuo
per Banconote
3¼ % con preavviso di 5 giorni
4 » » » » 12 »
3½ » » » » 20 »
4½ » a sei mesi fisso
per Napoleoni
3¼ % con preavviso di 20 giorni
3 » » » » 40 »
3½ » » » » 3 mesi
4 » » » » 6 »

Godranno dell'interesse aumentato le lettere in circolazione con 5 giorni di preavviso dal 6 novembre a. c. quelle con 12 giorni dal 13 giorni e quelle con 21 giorni dal 25 novembre a. c.

IN BANCO GIRO
abbuonando il 3% interesse annuo sino qualunque somma; prelevazioni sino a fiorini 20.000 a vista verso chèque; importi maggiori preavviso avanti la Borsa. — Conferma dei versamenti in apposito libretto.

Conteggia per tutti i versamenti fatti a qualsiasi ora d'ufficio *la valuta del medesimo giorno.*

Assume pei propri correntisti *l'incasso di Cambiale per Trieste, Vienna e Budapest, rilascia loro assegni per queste ultime piazze. ed accorda loro le facoltà di* **domiciliare** *effetti presso la sua cassa* **franco d'ogni spesa per essi.**

b) *S'incarica dell'acquisto e della venditr* di effetti pubblici, valute e divise, nonchè dell'incasso *d'assegni, cambiali e coupons*, verso 1/4 % di proviggione.

c) *accorda ai suoi commitenti la facoltà di depositare effetti di qualsiasi specie e ne cura gratis l'incasso dei coupons alla scadenza.*

La Filiale della Banca Unjon

(**Sezione Merci**) s' incarica dell' acquisto e della vendita di merci in commissione, accordo sovvenzioni ed apre crediti sopra mercanzie ad essa consegnate, oppure polizze di carico o Warrants.

Cudovite kapljice
Sv. Antona Padovanskega.

To priprosto in naravno zdravilo je prava dobrodejna pomoč in ni treba mnogih besedi, da se dokaže njihova čudovita moč. Če se le rabijo nekoliko dni, olajšajo in prežanejo prav kmalu najtrdovratnejše želodčne bolesti. Prav izvrstno vstrezajo zoper hemoroide, proti boleznim na jetrih in na vranici, proti črevesnim boleznim in proti gliatam, pri ženskih mlečnih nadležnostih, zoper beli tok, božjast, zoper srcopok ter čistijo pokvarjene kri. One ne preganjajo samo omenjenih bolezni, ampak nas obvarujejo tudi pred vsako boleznijo. 10-2

Prodajejo se v vsen glavnih lekarnicah na svetu; za naročbo in pošiljatve pa edino v lekarnici *Cristofoletti* v *Gorici*, v *Trstu* v lekarni *C. Zanetti* i *G. B. Rovis* in *G. B. Foraboschi*. Ena steklenica stane 30 novcev.

Varovati se je pokvarjenih *posnetkov*, s katerimi se zavoji želje po dobičku tu pa tam ljudstvo goljufa, dasi nimajo nobene moči in vrednosti

Hiter uspeh!

Neprevarljivo!

Znesek dobi vsak precej nazaj, pri katerem nema uspeha moj sigurno delajoč

Roborantium

(sredstvo za rast brade). Prav tako sigurno izpadanja las. Uspeh garantiran, ako se večkrat rabi. Odpošilja se v originalnih steklenicah po gld. 1.50 in steklenicah za poskušnjo po gld. 1. — po

V Gorici pri G. Cristofoletti.
V Trstu pri Pavlu Rocca.
J. Greilich v Brnu (Brünn).
Nobena prevara! 10-6

Nič več kašlja

10—2 **Prsni čaj**
napravljen po lekarničarju
G. B. Rovis, v Trstu, Corso 47

ozdravi vsak **kašelj**, še tako trdovraten, kakor to spričujejo mnoga naročila, spričevala in zahvale, ki dohajajo od vseh strani in pa uspehi prvih tuk. zdravnikov.

Ta čaj je sestavljen iz samih rastlin **in čisti kri**, ima dober okus in velja en zavoj za **8 dni 60 soldov**.

Omenjena lekarna izdeluje tudi **pile** za **prestenje** života in proti **madrenu** iz soka neke posebne rastline, katerih uspeh je velik, posebno pri zaprtem truplu, želodčnih boleznih itd. in se lehko uživajo o vsakem času brez obzira na dijeto. **Ena škatlja velja 30 soldov.**

Plaštor in tudi **tinktura** proti **kurjim očesom** in **debelej koži** — cena 3 plaštrov za kurja očesa **20 soldov** — **Ena steklenica tinkture 40 soldov.**

Edina zaloga v **Trstu** v lekarni **Rovis**, v **Gorici** v lekarnah **Cristofoletti** in **Pontoni**.

V tej lekarni govori se tudi slovenski.

☛ **Brez** te *varstvene znamke*, postavno zavarovane, ima se to zdravilo smatrati kot *ponarejeno*. ☚

Cvet zoper trganje,
po **dr. Maliču.**

je odločno najboljše zdravilo zoper *protin* ter *revmatizem, trganje po udih, bolečine v križi* ter *žilcih, oteklino, otrpnele ude* in *kite* itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo «*cvetu zoper trganje po dr. Maliču*» *z zraven stoječim znamenjem*; 1 steklenica *50 kr.*

(Varstvena znamka).

Planinski želiščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol, prsne in pljučne bolečine; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki in siropi.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,

najboljše vrste, izborno zoper bramore, pljučnico, kožne izpustke in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,

najboljše za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smradljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Kričistilne krogljice, c. kr. priv.,

ne smele bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se uže tisučkrat sijajno osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobólu, otrpnenih udih, skaženem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah á 21 kr.; jeden zavoj s 6 škatljami 1 gld. 5 kr. **Razpošiljava se le jeden zavoj.** 20—12

Naročila iz dežele izvršé se takoj
v lekarni pri „samorogu“
Jul. pl. Trnkóczy-ja
na mestnem trgu v Ljubljani.

Nagla in gotova pomoč za želodčne bolezni i njih nastopke.

Ohranitev zdravja

je odvisna zgoli od **ohranitve** in **pospeševanja** dobrega **prebavljanja**, ker ta je **glavni pogoj zdravja** in **telesnega in dušnega dobrega čutenja**. Najbolj **potrjeno DOMAČE ZDRAVILO, prebavljanje** vrediti, doseči primerno **mešanje krvi**, odpraviti **pokvarjene i nezdrave krvne dele**, to je uže več let **sploh znani** in priljubljeni

dr. Rosa življenski balzam.

Napravljen iz **najboljših, zdravniško najkrepkejših zdravilskih zelišč**, potrjen je posebno kakor gotova pomoč pri vseh **slabostih prebavljanja**, posebno pri **presedanju, po kislem dišečim riganju, napenjanju, bluvanju, pri bolečinah v telesu in želodcu, želodčnem krču, prenabasanja želodca z jedmi, zasliženju, krvnem navalu, hemeroidah, ženskih boleznih, boleznih v črevih, hipohendriji** in **melanholiji** (vsled **slabega prebavljanja**); on oživlja vso delalnost **prebavljanja**, dela **zdravo in čisto kri** in **polno telo** dobiva zopet **poprejšno moč** in **zdravje**. Vzled te izvrstne moči je postal gotovo in potrjeno **ljudsko domače zdravilo** ter se sploh razširil.

1 steklenica 50 kr., dvojna steklenica 1 gld.

Na tisoče pohvalnih pisem lahko vsak pregleda. Pošilja se na **frankirana pisma proti povzetju zneska na vse strani.**

Gospod Fragner!

Jaz Vas prosim, da mi pošljete s pošto 10 steklenic dr. Rosa-vega življenjskega balsama. Pri tej priliki Vam naznanjem, da je ta lek izvrsten, kajti uže 8 mesec od kar ga rabim, pa ne čutim več nobenih bolečin v želodcu, kateri me je bolel 10 let. Ozdravil je dalje ta lek mojo soprogo, katera le bila bolana čez 10 let na jetrah in vzdržuje zdaj tudi moje otroke pri najboljšem zdravju in jih varuje posebno mrzlice, ki je tukaj tako domača. — Sprejmite, gospodine zagotovilo mojega visocega spoštovanja, s katerim znamnjam

Kazimir Masalski,
nadzornik železničnega podjetja v Aleksinacu u Srbiji.

Svarjenje!

Da se izogne neljubim napakam, zato prosim vse p. n. gg. naročnike, naj povsodi izrečno *dr. Rosov življenski-balzam* iz lekarne B. Fragner-ja v Pragi zahtevajo, kajti opazil sem, da so naročniki na več krajih dobili neuspešno zmes, ako so zahtevali samo življenski balzam, in ne izrečno *dr. Rosovega* življenskega balzama.

Pravi dr. Rosov življenski balzam

dobi se samo v glavnej zalogi izdelalcavo *B. Fragner-ja*, lekarna »k črnemu orlu« v Pragi, Ecke der Spornergasse Nr. 205—3.

V Trstu: *P. Prendini, G. Foraboschi, Jak. Serravallo* in *Ed.* von *Leitenburg*, lekarničarji.

V Gorici: *G. Cristofoletti*, lekarničar: *G. B. Pontoni*, lekarničar *R. Kürner*, lekarn čar; V Ogelji: *Damaso d'Elia.*

V Zagrebu: *C. Arasim*, lekarničar.

Vse lekarne in večje trgovine z materijalnim blagom v Avstro-Ogerskej imajo zalogo tega življenskega balzama.

Tam se tudi dobi:

Pražko domače mazilo
zoper bule, rane in vnetje vsake vrste.

Ako se ženam prsa vnamejo, ali strdijo, pri bulah vsake vrste, pri turih, gnojnih tokih, pri črvu v prstu in pri nohtanji, pri zlezah, oteklinah, pri izmaščenji, pri morski (mrtvi) kosti zoper revmatične otekline in putiko, zoper kronično vnetje v kolenih, rokah, v ledji če si kdo nogo spahne, zoper kurja očesa in potne noge, pri razkopanih rokah, zoper lišaje, zoper oteklino po piku mrčesov, zoper tekoče rane, odprte noge, zoper raka in vneto kožo ni boljšega zdravila, ko to mazilo.

Zaprte bule in otekline se hitro ozdravijo; ker pa ven teče, *potegne mazilo v kratkem vso gnojico* na-se, in rano ozdravi. — To mazilo je zato tako dobro, ker hitro pomaga in ker se po njem *rana prej ne sacelí dokler ni vsa bolna gnojica ven potegnena*. Tudi zabrani rast divjega mesa in obvaruje pred snetom (črnim prisadom); tudi bolečine to hladilno mazilo pospeši. — Odprte in tekoče rane se morajo z mlačno vodo umiti potem še le se mazilo nanje prilepi. 15—4

Skatljice se dobode po 25 in 35 kr.

Balzam za uho.

Skušano in po mnozih poskusih kot najzanesljivejše sredstvo znano, odstrani nagluhost in po njem se dobi tudi popolno uže zgubljeni sluh. 1 steklenica 1 gld. a. v.

Lastnik, društvo »EDINOST«. — Izdatelj in odgovorni urednik: JOSIP MILANIČ.

Nova tiskarna pod vodstvom F. HUALA v Trstu.